

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kuntien yleisestä kalleusluokituksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Kuntien yleisestä kalleusluokituksesta annetun lain voimassaolo päättyy vuoden 2003 lopussa. Kunnat on jaettu elinkustannusten perusteella kahteen kalleusluokkaan. Tätä luokitusta käyttäen on porrastettu osa yksityisen sektorin, kuntien ja valtion maksamista palkoista sekä eräät sosiaaliset tulonsiirrot. Hallitus päätti kalleusluokituksen jatkamisesta 18.11.2002 kannanottona saavutettuun tulopoliittista sopimusta koskevaan neuvottelutulokseen. Esityksessä ehdotetaan nykyistä järjestelmää jatkettavaksi neljällä

vuodella vuoden 2007 loppuun. Tarkoituksena on, että kuntien kalleusluokitus jatkuu samana kuin nykyinen luokitus. Kuntien yleisestä kalleusluokituksesta pyritään tämän jälkeen luopumaan järjestelmän vanhentumisen takia.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen hyväksymisen jälkeen ja niin, että kalleusluokitus sen nojalla voitaisiin vahvistaa viimeistään ennen 1 päivää tammikuuta 2004.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Kuntien yleistä kalleusluokitusta käytetään yksityisen sektorin, kuntien ja valtion maksamien palkkojen, kansaneläkkeiden sekä eräiden muiden tulonsiirtojen porrastamisessa.

Palkoissa kalleusluokituksen käyttö on sopimuksenvaraista, sosiaaliturvaetuksissa kuntien yleisen kalleusluokituksen käyttö on määritelty ao. erityislaeissa.

Kuntien yleisestä kalleusluokituksesta annettiin ensimmäinen laki vuonna 1966 (14/1966). Sen nojalla kalleusluokitus vahvistettiin vuosiksi 1968–1973. Voimassa oleva laki kuntien yleisestä kalleusluokituksesta (955/1973) on annettu 29 päivänä joulukuuta 1973 ja se koski aluksi vuosia 1974 ja 1975. Lain voimassaoloa on jatkettu useaan kertaan, viimeksi 5 päivänä marraskuuta 1999 (999/1999). Laki on voimassa vuoden 2003 loppuun.

Tarkoituksena oli jatkettaessa nykyistä kuntien yleisen kalleusluokituksen voimassaoloa vuoden 2003 loppuun, että tätä ennen valmistellaan sellaiset lainsäädäntö- ja muut toimenpiteet, jotka mahdollistavat kalleusluokitusjärjestelmästä luopumisen vuoden 2004 alusta lukien.

Lain mukaan kunnat jaetaan tutkimuksella todettujen elinkustannuserojen perusteella kahteen kalleusluokkaan. Tutkimuksella todetuista elinkustannuseroista riippumatta kalleusluokitus voidaan painavista syistä vahvistaa myös siten, että kunnalle aiemmin vahvistettua kalleusluokkaa ei muuteta ja että kalleusluokituksen riittävä alueellinen yhtenäisyys otetaan huomioon. Kalleusluokituksen vahvistaa valtioneuvosto. Voimassa olevan valtioneuvoston 25 päivänä marraskuuta 1999 (1090/1999) antaman päätöksen mukaan ensimmäiseen eli kalliimpaan kalleusluokkaan kuuluu nykytilanteen mukaan 62 kuntaa ja toiseen

kalleusluokkaan 386 kuntaa.

Palkkojen ja tulonsiirtojen porrastaminen kaavamaisesti määriteltyjen kalleusluokkien mukaan soveltuu huonosti nyky-yhteiskunnan toimintamuotoihin. Tarve käyttää kuntien yleistä kalleusluokitusta tulonsiirtojen porrastamisessa on myös vähentynyt asumis- ja toimeentulotukien sekä yksilöllisen tarveharkinnan mukaan määräytyvien tukien lisääntymisen myötä.

Kuntien kalleusluokitus on ajan myötä lisäksi vinoutunut, eivätkä kunnat ole nykyisessä luokituksessa elinkustannusten suhteen oikein ryhmiteltyinä. Palkat ja sosiaaliset tulonsiirrot eivät muutoinkaan kohdistu todellisten kalleuserojen mukaan. Asuinkunta ja työssäkäyntikunta poikkeavat usein toisistaan, ostomatkat suuntautuvat myös asuinkunnan ulkopuolelle, kuntien rajojen sisällä on merkittäviä eroja esim. asumiskustannuksissa.

Kalleusluokitukselta luopumisen ongelma kulminoituisi kansaneläkkeisiin, joissa täyden kansaneläkkeen ero ensimmäisen ja toisen kalleusluokan välillä yksinäisen henkilön kohdalla vuonna 1999 oli runsas 100 mk/kk. Kansaneläkkeitä tarkistetaan elinkustannusindeksin perusteella. Neljännes kansaneläkkeensaajista asuu ensimmäisen kalleusluokan kunnissa. Kansaneläkkeiden yhtenäistäminen nostamalla kaikki ensimmäisen kalleusluokan mukaisiksi maksaisi STM:n arvion mukaan valtiolle nykytasossa 118 milj. euroa. Yhtenäistäminen toisen kalleusluokan tasolle tai ensimmäisen ja toisen kalleusluokan väliin alentaisi reaalisesti ensimmäisen kalleusluokan kansaneläkkeitä. Muiden sosiaaliturvaetuuksien (toimeentulotuen perusosat, ylimääräiset rintamalisät, lesken eläkkeet, sotilasvammakorvauksen täydennyskorot ja huoltoeläkkeet, sotilasavustukset) kohdalla vastaava ongelma on euromääräisesti pienempi. Palkkauksissa mahdolliset muutokset olisivat sopimuksenvaraisia, eivätkä suoranaisesti riippuisi yleisen kalleusluokitusjärjestelmän jatkumisesta tai siitä luopumisesta.

Kalleusluokitukselta luopumisen kustannusvaikutuksen takia sosiaaliturvaetuuksien nostamiseen 1. kalleusluokan tasolle ei ole valtionaloudellisia edellytyksiä. Kalleusluokitukselta aiheutuva ongelma pienenee kuitenkin ajan myötä. Hallitus päätti ehdollisesti kalleusluokituksen

saavutettuun tulopoliittista sopimusta koskevaan tulokseen. Hallitus lähti kannanotossa siitä, että nykyisen kalleusluokituksen voimassaoloa jatketaan nyt sovittavan tulopoliittisen sopimuskauden loppuun saakka.

Edellä olevan perusteella ja hallinnon yksinkertaistamiseksi esitetään, että nykyisen lain voimassaoloa jatketaan neljällä vuodella vuosiksi 2004–2007 ja että lakia sovelletaan kuntien kalleusluokitukseen vastaavaksi ajaksi. Tarkoituksena on, että kuntien kalleusluokitus vahvistetaan samaksi kuin nykyinen luokitus.

2. Asian valmistelu

Valtiovarainministeriön asettama työryhmä (VM/3/1999) selvitti vuodenvaihteessa 1998–1999 keinoja, joilla kalleusluokitusjärjestelmästä voitaisiin luopua. Työryhmä totesi, että järjestelmästä luopuminen ei ole periaatteellisesti mahdollista ilman valtiontaloudellisia kustannusvaikutuksia. Työryhmä katsoi, että kalleusluokituksesta luopuminen voitaisiin parhaiten toteuttaa pitkähkön siirtymäajan puitteissa siten, että se kytkettäisiin laajempaan sosiaalipoliittiseen uudistustyöhön, jolloin muutoksista aiheutuvat kustannukset ja hyödyt tasapainottaisivat toisiaan. Työryhmässä olivat valtiovarainministeriön edustuksen lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön, sisäministeriön ja Suomen Kuntaliiton edustajat. Työryhmän työhön osallistui pöytäkirjoissa asiantuntijoina edustajat valtion työmarkkinalaitoksesta, Kunnallisesta työmarkkinalaitoksesta, Kirkon sopimusvaltuuskunnasta, TT:stä, Akavasta, STTK:sta, Palvelutyönantajista ja SAK:sta. Vuoden 1999 työryhmän tulokset ovat edelleen käyttökelpoisia, ajantasainen STM:n kustannusarvio järjestelmän lopettamisesta siten, että kaikki sosiaalietuudet nostettaisiin nykyisen 1. kalleusluokan mukaisiksi on 137 milj. euroa.

Esitys on valmisteltu virkamiestyönä valtiovarainministeriössä.

3. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Ehdotetulla lailla ei ole välittömiä taloudellisia vaikutuksia nykytilanteeseen verrattuna.

4. Voimaantulo

Laki ehdotetaan saatettavaksi voimaan mahdollisimman pian sen hyväksymisen jälkeen. Kun kalleusluokitus tulisi vahvistaa ennen 1 päivää tammikuuta 2004, olisi

voimaantulon tapahduttava vuoden 2003 puolella.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnalle hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

kuntien yleisestä kalleusluokituksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti *muutetaan* kuntien yleisestä kalleusluokituksesta 29 päivänä joulukuuta 1973 annetun lain (955/1973) 6 §, sellaisena kuin se on laissa (999/1999), seuraavasti:

Tämä laki on voimassa vuoden 2007 loppuun, ja sitä sovelletaan vuosiksi 2004–2007. Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 2003.

Helsingissä 20 päivänä joulukuuta 2002

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Valtionvarainministeri *Sauli Niinistö*

Liite
Rinnakkaistekstit

Laki

kuntien yleisestä kalleusluokituksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kuntien yleisestä kalleusluokituksesta 29 päivänä joulukuuta 1973 annetun lain
(955/1973) 6 §,
sellaisena kuin se on laissa (999/1999), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

Tämä laki on voimassa vuoden 2003
loppuun, ja sitä sovelletaan
kalleusluokitukseen vuosiksi 2000-2003.

Tämä laki on voimassa vuoden 2007
loppuun, ja sitä sovelletaan
kalleusluokitukseen vuosiksi 2004-2007.

*Tämä laki tulee voimaan _____
päivänä _____
kuuta
2003.*